

มาตรการทางกฎหมายการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาในคดีอาญา

Legal Measures on Treatment of the Alleged Offenders in Criminal Cases

กิติภัทร์ พันธุ์พานิชย์¹ บัญชา วิทยอนันต์²

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพนักงานสอบสวนในการให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยศึกษาปัญหาการควบคุมตัวผู้ต้องหา มาตรา 87 ปัญหาระยะเวลาการสอบสวน ตามมาตรา 130 และปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งคัดค้านการปล่อยชั่วคราว ตามมาตรา 119 ทวิ

จากการศึกษา พบว่า การควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นพนักงานสอบสวนมักถือว่าระยะเวลาดังกล่าวเป็นอำนาจที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหา โดยไม่คำนึงถึงเหตุจำเป็นที่จะควบคุมระหว่างคดี และไม่คำนึงสิทธิของผู้ต้องหาที่ยังถือเป็นบุคคลบริสุทธิ์ ตามหลักการดำเนินคดีอาญา อีกทั้งปัญหาระยะเวลาการสอบสวนไม่มีการกำหนดกรอบเวลาในการสอบสวนแต่ละครั้งส่งผลให้การสอบสวนแต่ละครั้งอาจใช้เวลานานส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายที่อาจได้ข้อมูลที่ขาดความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ในการปล่อยชั่วคราวขึ้นสอบสวนยังขาดหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ถือว่ากรณีพนักงานสอบสวนไม่อนุญาตให้ประกันตัวก็มีได้กำหนดกลไกการตรวจสอบแต่ประการใด

ข้อเสนอแนะ ควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นไปตามความร้ายแรงของคดี และกำหนดให้มีระยะเวลาพักระหว่างการสอบสวนโดยต้องบันทึกเวลาดังกล่าวให้ชัดเจนด้วย อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้เกี่ยวกับสิทธิการอุทธรณ์คัดค้านคำร้องไม่ให้ประกันตัว ควรให้สิทธิผู้ต้องหาในการที่จะอุทธรณ์คำสั่งได้ทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นศาล

คำสำคัญ: พนักงานสอบสวน, ผู้ต้องหาในคดีอาญา, บทบาทของพนักงานสอบสวน, การคุ้มครองผู้ต้องหา

Abstract

The objective of this research was to study roles of inquiry officials on providing of protection for alleged offenders in criminal cases according to the Criminal Procedure Code. The study was conducted by studying of problems about Section 87–detention of alleged offenders, Section 130–inquiry period and Section 119 bis–appeal motion against of provisional release.

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา อีเมลล์ 630304320001@nmc.ac.th

² รองศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา อีเมลล์ nmc.dr.bc@gmail.com

The research revealed that in case of detention of alleged offenders, inquiry officials often considered that duration was their power to detain alleged offenders regardless any necessary reasons for remanding and rights of the alleged offenders, who were presumed of innocence in a criminal proceeding. The problem about inquiry period that had not any time frame for each inquiry affecting each time of inquiry consumed long time that made data and information might be lacked of reliability. Moreover, criteria for appeal motion against provisional release during inquiry stage were still lacked, it was regarded as there were not any clear determination of inquiry processes in case of no permission for bailing out from inquiry officials.

Suggestions - the Criminal Procedure Code should be amended by specifying of detention period of the alleged offenders in accordance with severity of case and rest duration of inquiry should be provided and recorded time clearly. Occasions should be opened for the alleged offenders' right to appeal the bail out order of the court and rights of appeal motion against of the court orders should be granted, both in inquiry stage and in the court.

Keywords: Inquiry official, The alleged offenders in criminal cases, Roles of inquiry official, Alleged offenders' protection.

ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานต่อผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งได้บัญญัติแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาไว้อย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัตินั้นเจ้าพนักงานยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ได้กำหนดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไว้ในมาตรา 29 บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

อีกทั้งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนมักถือวาระยะเวลาดังกล่าวเป็นอำนาจที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหา โดยไม่ได้คำนึงว่ามีเหตุที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างคดีหรือไม่ อีกทั้งในการสอบสวนที่ไม่มีกรอบเวลาของการสอบสวนในแต่ละครั้งทำให้ในทางปฏิบัติใช้เวลา

การสอบสวนยาวนานซึ่งอาจกระทบต่อค่าใช้จ่ายของผู้ต้องหา นอกจากนี้การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการปล่อยชั่วคราวนั้นยังไม่มีมาตรฐานที่แน่นอนซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อบัญญัติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ความเป็นมาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ และแนวคิดการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การดำเนินการสอบสวนและบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขของการดำเนินการสอบสวนที่ทำให้ผู้ต้องหาไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ในลักษณะของการวิจัยจากข้อมูลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เอกสาร หนังสือ คำอธิบาย บทความในตำราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาในคดีอาญาที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้หลักประกันเพื่อให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาไว้แล้ว ในทางปฏิบัติ พบว่า

1. ปัญหาการควบคุมตัวผู้ต้องหา สำหรับระยะเวลาการควบคุมตัว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนด ระยะเวลาที่จะควบคุมผู้ถูกจับ มาตรา 87 กำหนด “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี” หมายความว่าไม่ว่ากรณีจะจำเป็นเพียงใดก็ตามจะควบคุมเกินกว่ากำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ในกฎหมายไม่ได้ แสดงว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น “การควบคุมผู้ถูกจับเป็นเรื่องข้อยกเว้น” กล่าวคือ เป็นเรื่องของการคุ้มครองสิทธิมิใช่เป็นเรื่องกฎหมายให้อำนาจ แต่ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานใช้อำนาจที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหา โดยไม่ได้คำนึงว่ามีเหตุที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างคดี และไม่คำนึงสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งยังถือเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามหลักการดำเนินคดีอาญา คือ บุคคลจะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิดจริง และจะควบคุมตัวบุคคลนั้นโดยที่เขายังไม่มีความผิดไม่ได้
2. ปัญหาระยะเวลาการสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาการสอบสวน อีกทั้งระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดีก็ไม่ปรากฏว่าให้กำหนดระยะเวลาดำเนินการสอบสวน จึงเกิดปัญหาในกรณีที่มีการสอบสวนแต่ละครั้งอาจใช้ระยะเวลานาน โดยเฉพาะในบางคดีที่มีความซับซ้อนและต้องใช้เวลาในการสอบสวนเป็นเวลานาน เช่น การสอบสวนที่ใช้เวลานาน 4-5 ชั่วโมงโดยไม่มีเวลาให้ผู้ต้องหาพักผ่อนอาจเกิดความอ่อนล้าทั้งพนักงานสอบสวนและผู้ต้องหา ทำให้ผู้ต้องหาให้การสับสนไม่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดี
3. ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งคัดค้านการปล่อยชั่วคราว โดยที่หลักเกณฑ์การอนุญาตปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนเป็นการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106

ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาสามารถที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวมากขึ้น และประเด็นการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ บัญญัติว่า “ ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมีสหพันธ์คำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ดังต่อไปนี้

- (1) คำสั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์
- (2) คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งรับส่งคำสั่งดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวนความหรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว”

จะเห็นได้ว่า การบัญญัติให้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นสามารถอุทธรณ์ได้เฉพาะกรณีที่คำสั่งของศาลชั้นต้น แต่สำหรับกรณีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวชั้นสอบสวน แสดงให้เห็นได้ว่ายังคงหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ถือว่ากรณีที่พนักงานสอบสวนไม่อนุญาตให้ประกันตัวก็ได้กำหนดกลไกการตรวจสอบแต่ประการใด

อภิปรายผล

1. ปัญหาการควบคุมตัวผู้ต้องหา

ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกควบคุม ผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่ทุกฝ่ายจะต้องเคารพ ดังจะเห็นได้จากในปัจจุบันนี้บทบัญญัติของกฎหมายไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ หรือบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ต่างก็ได้มีบทบัญญัติรับรอง และคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาไว้อย่างชัดเจน สำหรับการควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นในชั้นนี้ หมายถึง การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21)) โดยการควบคุมตัวไม่มีความจำเป็นและสมควรนั้นถือว่าผิดหลักการการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หลักการ Habeas Corpus เป็นมาตรการสำคัญในการคุ้มครองตัวผู้ถูกควบคุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (ธรรมนูญ วิชาญ เนตินัย, 2505) หลักการของ Habeas Corpus นี้ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพใน มาตรา 29 “...การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหา หรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี...”

สำหรับระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ถูกจับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้สองตอน ตอนต้นจะควบคุมตัวผู้ต้องหาเกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีไม่ได้ ตอนที่สองความจำเป็นดังกล่าวจะจำเป็นเพียงใดก็ตาม ก็จะต้องไม่เกินกว่ากำหนดเวลาดังบัญญัติไว้ไม่ได้ในการควบคุมที่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ มีอำนาจทำได้ระหว่างการสืบสวนและสอบสวนนั้น จะทำได้เท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี และไม่เกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนี้ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2560)

(1) ความผิดลหุโทษ ซึ่งหมายถึงคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับไม่เกินอัตราข้างต้น เจ้าพนักงานจะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามค่าให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น

(2) สำหรับคดีอาญาอื่นๆนอกจากคดีลหุโทษ กฎหมายกำหนดระยะเวลาในการควบคุมตัวที่ยาวนานกว่า เนื่องจากการให้เวลาพอสมควรแก่พนักงานสอบสวนในการสอบคำให้การจากผู้ถูกจับโดยตรงนั้น ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่า 48 ชั่วโมงหรือ 2 วันนับแต่เวลาที่มาถึงสถานีตำรวจ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน จะต้องมีการนำตัวผู้ถูกจับไปขอฝากขังต่อศาล พนักงานสอบสวนจะร้องขอต่อศาลให้ฝากขัง ซึ่งศาลต้องถามผู้ต้องหาด้วยว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ รวมทั้งศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนมาชี้แจง “เหตุจำเป็น” หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้ นอกจากนี้ผู้ต้องหายังมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานของพนักงานสอบสวนได้ ซึ่งระยะเวลาควบคุมตัวในทุกคดีให้ควบคุมได้เพียง 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่มีให้นับเวลาเดินทาง “ตามปกติ” ที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาลรวมเข้าในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงนั้นด้วย ด้วยเหตุนี้หากการเดินทาง “ไม่ปกติ” จากสถานีตำรวจไปยังศาล ก็จะต้องนับระยะเวลาในการเดินทางที่ไม่ปกตินั้นรวมอยู่ในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงนั้นด้วย

สำหรับระยะเวลาการควบคุมตัว ผู้ศึกษาเห็นว่าหากพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับระยะเวลาที่จะควบคุมผู้ถูกจับ มาตรา 87 กำหนด “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี” หมายความว่าไม่ว่ากรณีจะจำเป็นเพียงใดก็ตามจะควบคุมเกินกว่ากำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมายไม่ได้ (กุศล บุญเย็น, 2536) แสดงว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น “การควบคุมตัวผู้ถูกจับเป็นเรื่องข้อยกเว้น” กล่าวคือ เป็นเรื่องของการคุ้มครองสิทธิมิใช่เป็นเรื่องกฎหมายให้อำนาจ โดยที่วัตถุประสงค์ของการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐชั้นสอบสวน ได้แก่ เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อย คือ ในการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาคนใดคนหนึ่ง รัฐอาจมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการสอบปากคำผู้ต้องหา เพราะหากไม่มีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาแล้วการฟ้องผู้ต้องหาต่อไป (หากจำเป็นต้องกระทำ) ก็ย่อมไม่อาจกระทำได้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 มีเนื้อหาสำคัญของมาตราอยู่ที่การสอบสวนปากคำผู้ต้องหา และเมื่อได้มีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาแล้ว กรณีก็อาจมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้ต่อไปอีก เพราะหากไม่มีการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ต่อไปแล้ว ผู้ต้องหาอาจจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไปก่ออันตรายประการอื่น ทำให้เสียหายแก่การสอบสวนคดีนั้นได้ (คณิต ณ นคร, 2549)

ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมักถือวาระเวลาดังกล่าวเป็นอำนาจที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหา โดยไม่ได้คำนึงว่ามีเหตุที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างคดีหรือไม่ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากการใช้กฎหมายเพื่อสนองความสะดวกของเจ้าพนักงานอย่างเดียว โดยไม่คำนึงสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งยังถือเป็นผู้บริโภค ตามหลักการดำเนินคดีอาญา คือ บุคคลจะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิดจริง และจะควบคุมตัวบุคคลนั้นโดยที่เขายังไม่มีความผิดไม่ได้

เพราะฉะนั้นเมื่อบุคคลผู้เป็น “ผู้ต้องหา” ยังไม่ได้รับการพิพากษาว่าผิดจริง เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยหลักทั่วไปแล้วไม่สามารถจะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้ และต้องปล่อยตัวไป หากจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาจะต้อง

กระทำโดยเหตุจำเป็นและเวลาที่เหมาะสม และต้องไม่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย (จรัล โฆษณานันท์, 2545) ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่า การควบคุมตัวผู้ต้องหาชั้นสอบสวนนี้จะต้องกระทำเพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการควบคุมตัวผู้ต้องหาชั้นสอบสวนที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยอาจกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นไปตามความร้ายแรงของคดี และหากมีเหตุจำเป็นพนักงานสอบสวนก็สามารถขอขยายเวลาการควบคุมตัวได้อีกในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาเป็นหลัก มิใช่คำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นสำคัญ

2. ปัญหาระยะเวลาการสอบสวน

สิทธิของผู้ต้องหาอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญที่ ได้ให้ความรับรองได้ คือ สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม โดยปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการเริ่มการสอบสวน และได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการสอบสวนที่สำคัญไว้ 4 ประการ คือ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2560)

- (1) ต้องเริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า
- (2) จะทำการสอบสวนที่ใดก็ได้
- (3) จะทำการสอบสวนเวลาใดก็ได้
- (4) ไม่จำเป็นต้องมีผู้ต้องหาร่วมด้วย

หลักการนี้กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาให้เดือดร้อนเสียหายจากการดำเนินการสอบสวนที่ล่าช้าแล้ว อีกทั้งยังมีความมุ่งหมายที่จะสนับสนุนให้หลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ซึ่งกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหามีความผิดหรือบริสุทธิ์สามารถบรรลุได้จริงสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการสอบสวนที่กระทำอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องย่อมทำให้พยานหลักฐานที่รวบรวมได้นั้นยังคงสภาพความสมบูรณ์ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งนำไปสู่ความจริงได้ดีกว่าพยานหลักฐานที่ปล่อยให้ระยะเวลาล่าช้าออกไปย่อมอาจเกิดเหตุปัจจัยหลายประการที่จะทำให้พยานหลักฐานนั้นเปลี่ยนแปลงผิดรูปไปจากความเป็นจริงได้

หลักในการดำเนินคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ได้บัญญัติไว้ว่า “ให้เริ่มที่การสอบสวนได้โดยมิชักช้า จะทำการสอบสวน ณ ที่ใด เวลาใดแล้วแต่พนักงานสอบสวนจะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย” ซึ่งต้องเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมในชั้นเจ้าพนักงาน หมายความว่า

- (1) สิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการสอบสวนที่ “รวดเร็ว” นั้นหมายถึง ความรวดเร็วในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี
- (2) ส่วน “ต่อเนื่อง” หมายถึง การสอบสวนจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง มิใช่สอบสวนแล้วทิ้งไว้เป็นเวลานาน
- (3) “เป็นธรรม” หมายถึง ผู้มีหน้าที่สอบสวนจะต้องมีความเป็นกลางในการรวบรวมพยานหลักฐาน มิใช่มีอคติในการรวบรวมพยาน หรือมีความเห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดแล้ว

การสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมนั้น พนักงานสอบสวนจึงต้องทำการสอบสวน โดยรวบรวมพยานหลักฐานภายใต้หลักการของการดำเนินคดีอาญาดังกล่าวโดยอยู่ภายใต้ขอบเขตของการรวบรวมพยาน ทั้งฝ่ายผู้ต้องหา และฝ่ายผู้เสียหาย และพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะหาได้ โดยไม่เลือกว่าพยานหลักฐานดังกล่าว สามารถปกป้องผู้ต้องหาหรือไม่ และหลังจากรวบรวมมาแล้วจึงมาวิเคราะห์ และชั่งน้ำหนักพยาน เพื่อสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้น ก่อนตัดสินใจว่าจะนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลหรือไม่

จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลา การสอบสวน อีกทั้งระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดีก็ไม่ปรากฏว่าให้กำหนดระยะเวลาดำเนินการสอบสวน ประเด็นปัญหา เกิดขึ้นว่า ในบางคดีที่มีความซับซ้อนและต้องใช้ระยะเวลาในการสอบสวนเป็นเวลานาน หากการสอบสวนดำเนินไป อย่างเคร่งเครียดและใช้เวลานานอาจเกิดความอ่อนล้าทั้งพนักงานสอบสวนและผู้ต้องหา ทำให้ผู้ต้องหาให้การสับสนไม่ เป็นประโยชน์ต่อรูปคดี อีกทั้งการให้ข้อมูลที่ขาดความน่าเชื่อถือ

3. ปัญหาการปล่อยชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราวเป็นมาตรการในคดีอาญา เป็นการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ ทางของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งโดยหลักการดำเนินคดีอาญานั้น การควบคุมตัวระหว่างคดีเป็นเรื่องของข้อยกเว้น กล่าวคือ โดยหลักจะต้องไม่ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เว้นแต่จะมีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัว การปล่อยชั่วคราวผู้พิจารณาคำร้องจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สองด้าน คือ ประโยชน์ของผู้ถูกควบคุม และประโยชน์ของชุมชน หรือของสังคม (จิรนิติ หะวานนท์, 2544) ในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวไว้ในระหว่างคดีนี้อาจมีการ พิจารณาให้มีการปล่อยชั่วคราวได้โดยเป็นหลักการที่สืบเนื่องมาจากมูลฐานที่ว่าบุคคลทุกคนได้รับการสันนิษฐานไว้ ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดนั้น แต่ขณะเดียวกันก็มีความจำเป็นที่รัฐ จะต้องควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาในระหว่างการดำเนินคดีอาญาเพื่อให้เกิดความแน่นอนว่า

(1) มีตัวผู้นั้นอยู่สำหรับเรื่องที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าจะต้องดำเนินการต่อตัวผู้นั้นหรือมีผู้นั้นอยู่ด้วยในชั้นตอน นั้น

(2) ผู้นั้นจะไม่ไปก่อภัยอันตรายอื่นโดยเฉพาะต่อพยานหลักฐาน

สำหรับประเด็นปัญหาการปล่อยชั่วคราวนี้เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจปล่อยชั่วคราวของพนักงาน สอบสวนเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 บัญญัติว่า “คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือ จำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้นั้นต้องควบคุมหรือขังตาม หมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี...”

เห็นได้ว่า มาตรา 106 (1) ได้กำหนดให้อำนาจพนักงานสอบสวน ปล่อยชั่วคราวในกรณีที่ถูกควบคุม ตัวอยู่โดยมิได้ถูกฟ้องศาล และสำนวนการสอบสวนยังอยู่ที่พนักงานสอบสวน แล้วแต่กรณี ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ต้องเข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรมไว้ในมาตรา 29 วรรคท้ายที่กำหนดว่า “...คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณา

และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" แสดงให้เห็นได้ว่า รัฐต้องการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวมากที่สุด เป็นการเน้นให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติให้ปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก การควบคุมตัวเป็นข้อยกเว้น

สำหรับกรณีที่มีการอุทธรณ์คำคัดค้านการไม่ให้ประกันนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ บัญญัติว่า "ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ดังต่อไปนี้"

- (1) คำสั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์
- (2) คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งรับส่งคำสั่งดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวนความหรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว"

จากการบัญญัติให้สิทธิอุทธรณ์คำคัดค้านการไม่ให้ประกันดังกล่าวเป็นการกำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวของผู้พิจารณาคำร้อง ผู้ร้องขอสามารถยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้เท่ากับเป็นการตรวจสอบอีกชั้นหนึ่ง จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ นั้นเป็นการกำหนดให้เพียงสิทธิอุทธรณ์คำคัดค้านการไม่ให้ประกันในชั้นศาลเท่านั้น แต่ในกรณีชั้นพนักงานสอบสวนไม่ปรากฏสิทธิอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ปล่อยชั่วคราวแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

- (1) แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 โดยกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นไปตามความร้ายแรงของคดี และการควบคุมตัวผู้ถูกจับจะต้องเป็นการควบคุมเพื่อการสอบสวนอย่างแท้จริง
- (2) แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 โดยกำหนดระยะเวลาพักระหว่างการสอบสวนโดยต้องบันทึกเวลาให้ชัดเจนด้วย
- (3) ควรให้สิทธิผู้ต้องหาในการที่จะอุทธรณ์คำสั่งได้ทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นศาล โดยเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ควรศึกษามาตรการการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเกี่ยวกับผลกระทบของการนำผู้ต้องหาไปประกอบแผนประทุษกรรม
- (2) ปัญหาการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน

เอกสารอ้างอิง

- กุศล บุญยี่น. (2536). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- คณิต ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- จิรนิติ หะวานนท์. (2544). สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- จรัส โฆษณานันท์. (2545). สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ธรรมนิตย์ วิชญเนตินัย. (2505). Habeas Corpus, ตลพาท, 6(9),640 - 642.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2560). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน.